KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2005. január 20., csütörtök 4. évfolyam, 1. szám

Az alkotói hang egyedisége

Mi, írók a szavak teremtményei vagyunk. A szavaknak értelme van. A szavak irányt mutatnak, nyilak, amelyek a valóság elevenjébe fúródnak. Minél csodálatosabbak és általánosabbak a szavak, annál inkább hasonlítanak szobákra vagy alagutakra: kitárulhatnak vagy beomolhatnak, lassan betöltheti őket valami rossz szag. Gyakran olyan szobákra emlékeztetnek bennünket, ahol szívesen időznénk, vagy amelyről azt gondoljuk, hogy már jártunk ott. Ám lehetnek olyan helyek, ahol elveszítjük a megtelepedés képességét és az ott lakás művészetét. Bedeszkázzuk, feladjuk, bezárjuk szellemi és lelki céljaink olyan építményeit, ahol már nem tudunk megtelepedni. Mit értünk például a „béke" szó alatt? Azt, hogy nincs viszály? Felejtésre és megbocsátásra gondolunk, vagy kimerültségre, kifáradásra, az elapadt gyűlöletre? Nekem úgy tűnik, a legtöbb ember számára a „béke" győzelmet jelent – a saját oldaluk győzelmét. Számukra ez a béke, míg a másik oldalon állóknak a béke egyszerűen vereséget jelent.

Azok az értékek, amelyek egy írót értékessé és vonzóvá tesznek, alkotói hangjának egyediségében keresendők. Ám ezt az egyediséget, amely privát közegben formálódik és a reflexióban és magányban eltöltött hosszú tanulóidő eredménye, újra és újra próbára teszi az írók számára kiosztott társadalmi szerep. Nem kérdőjelezem meg az író azon jogát, hogy közösségi ügyekben véleményt formáljon, együttműködjön és együtt érezzen hasonló gondolkozásúakkal. Azt sem kérdőjelezem meg, hogy ez a tevékenység elvonja az írót az „irodalmi műhely" zárt és különös belső világától, hiszen az élet más apró-cseprő dolgai sem tesznek másként.

Ám egy dolog önként – akár a lelkiismeret szavára vagy puszta érdeklődésből – közösségi viták és akciók részesévé válni, és megint más megrendelésre morális statútumokat, véleményt gyártani. Tehát nem jelen lenni és cselekedni, hanem állást foglalni valami mellett vagy ellen. Az íróknak nem kellene véleményautomatává válniuk. Egy hazámbeli fekete költő, amikor afroamerikai költőtársai kérdőre vonták, miért nem ír a rasszista megaláztatásokról, így válaszolt: „A költő nem wurlitzer."

Susan Sontag

(Török Petra fordítása)

Balázs F. Attila
Szókeresztem
Lilium Aurum

Az *Ötven év – ötven vers* sorozat legújabb, sorrendben hetedik darabja. A költő Balázs F. Attilát mutatja be, akinek két verseskönyv és egy novelláskötet után ez a negyedik önálló műve. „A jelen kötet pedig reprezentatív válogatást, keresztmetszetet nyújt a szókeresztjét ötven éve cipelő Balázs F. Attila költészetéből" – írja a kötetet záró *Utószó*ban Kocur László.
Fűzve, 112 old., 12x18 cm
bolti ár: 99 Sk kedvezménnyel: 89 Sk

Cselényi László
Kiegészítések Hérakleitoszhoz avagy A nélkülözhetetlen könyvek
Madách-Posonium

A *Cselényi László Munkái* című sorozat negyedik kötete a szerző két ismert munkájának új ötvözetét kínálja. A könyv a *Kiegészítések Hérakleitoszhoz* című, 1988-ban megjelent versmontázsokból és a tíz évvel későbbi keltezésű *A nélkülözhetetlen 100 könyv* című ismeretterjesztő gyűjteményből ad átfogó válogatást.
Kötve, 280 old., 14,8x20,9 cm
bolti ár: 240 Sk

H. Nagy Péter szerk.
Disputák között
Lilium Aurum–
Fórum Kisebbségkutató Intézet

A sorozat második darabja, a *Tanulmányok, esszék, kritikák a kortárs (szlovákiai) magyar irodalomról* alcímű válogatás egyes szövegei egyebek közt olyan jelentős műveket értelmeznek, mint amilyen Farnbauer Gábor *Az ibolya illata* c. gondolatregénye, Hizsnyai Zoltán *Bárka és ladik* c. verseskötete, Tőzsér Árpád *Finnegan halála* c. vagy Mészáros Ottó *Poemateria* c. kötete.
Fűzve, 248 old., 12,2x19,5 cm
bolti ár: 170 Sk kedvezménnyel: 153 Sk

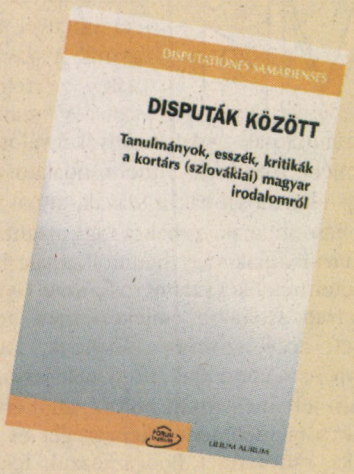

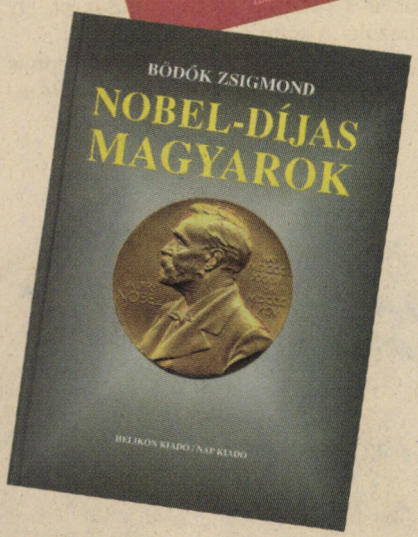

Bödők Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
Nap Kiadó–Helikon

Ötödik, javított és bővített kiadásban kerül az olvasó kezébe a szerző sikerkönyve. Bödők Zsigmond számos dokumentummal, fényképpel és ábrával kiegészített kötete nem csak a díjazott magyar és magyar származású híresség eket sorakoztatja fel, hanem azokat is, akiket felterjesztettek a díjra, vagy akik eredményeikért megérdemelték volna ezt a kitüntetést.
Kötve, 188 old., 16,5x23,3 cm
bolti ár: 210 Sk kedvezménnyel: 190 Sk

Dobos László
Egy szál ingben
Madách-Posonium

A Kossuth-díjas prózaíró regényének ez a harmadik kiadása. „A mű terjedelme, átfogó, szintetizáló jellege, a felvonultatott típusok tömege révén szinte nemzetiségi önismeretünk enciklopédiájának tekinthető. Összefoglaló alkotás, a szó legszorosabb értelmében szintézis-regény. A kisebbségi sors monumentális tablója" – írja a kötet utószavában Szeberényi Zoltán.
Kötve, 368 old., 12x20,5 cm
bolti ár: 250 Sk

Zs. Nagy Lajos
És majd eltűnök
Madách-Posonium

A *Magyar Antaeus Könyvek* sorozat legújabb darabja Zs. Nagy Lajos költészetének keresztmetszetét kínálja. A verseket válogató Duba Gyula, aki a kötethez terjedelmes utószót is írt, a költő valamennyi eddig megjelent verseskötetéből állította össze ezt a reprezentatív gyűjteményt. „Versein ott van életünk minden pecsétje" – olvashatjuk az *Utószó*ban.
Kötve, 172 old., 12x20,5 cm
bolti ár: 125 Sk

ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK ÚJ KÖNYVEINK

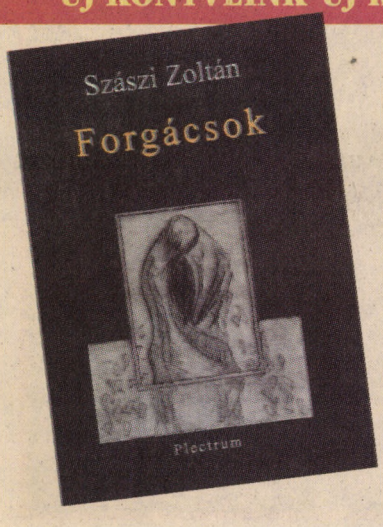

Szászi Zoltán
Forgácsok
Plectrum

A szerző lírai jegyzetei egy teljes év hangulatait tükrözik, ám nem időrendben, hanem tematikus egységekbe foglalt reflexiókként, melyek a világot s annak szűkebb környezetünkre, mindennapjainkra gyakorolt hatását képezik le. Az *Új Szó* munkatársaként ismert költőnek ez az első prózakötete, mely azonban végig lírai atmoszférát közvetít. Cselényi Árpád illusztrációival.
Kötve, 128 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 200 Sk kedvezménnyel: 178 Sk

Tolnai Ottó
Költő disznózsírból
Kalligram

A Parti Nagy Lajos által 1998-ban a Magyar Rádió számára készített életútinterjú szerkesztett, Tolnai Ottó által bővített változata. A terjedelmes interjúregény nemcsak a költő életútját és munkásságát eleveníti fel, hanem a személyes és a kisebbségi múlt mélyrétegeit is. Szól a mesterekről, kortársakról, az *Új Symposion* nemzedékéről.
Kötve, 400 old., 15,5x21,3 cm
bolti ár: 310 Sk kedvezménnyel: 280 Sk

Vári György
„Az angyal a részletekben...”
Kalligram

Az ismert szerző tanulmányainak és kritikáinak gyűjteménye Nádas Péter, Mándy Iván, Nyerges András, Schein Gábor, Petri György, Simon Balázs, Orbán Ottó, Parti Nagy Lajos, Németh Gábor, Pályi András, Cserna-Szabó András, Vas István, Hamvai Kornél, Gáczi János, Szép Ernő és Radnóti Miklós műveiről.
Kötve, 232 old., 12x18,5 cm
bolti ár: 230 Sk kedvezménnyel: 200 Sk

Ipoly menti népmesék
Madách-Posonium

A kiadó népmesegyűjtemény-sorozatának darabja három évvel ezelőtt jelent meg először; az erről lemaradt olvasó most az első kiadás változatlan utánnyomását veheti kézbe. A Méry Margit gyűjtéséből származó kötet összesen tizenhat népszerű mesének az Ipoly menti változatát tartalmazza, köztük olyan ismerteket is, mint az Ilók meg Mihók című. Fodor Kata színes illusztrációival.
Kötve, 68 old., 17,5x24,5 cm
bolti ár: 120 Sk

A HÓNAP VERSE

maradék

sétánk vezessen ne tovább erre
álljunk az allében egy és persze
több lehetőséget véve számba
tömény türelmet kenve a tájra

eddigi utunk léhán lezárva
az anyag hajón tengerre mentve
nem láttuk még a másikunk álma
magunknak maximum féltett terve

kovácsolódva lassan alakul
matatódik még motoz rajta ujj
tíz körömmel kutatva helyét

mint gardróbba féltett ékszerét
amit nem lel nincs a sál alatt
és ajándék lesz ami már marad

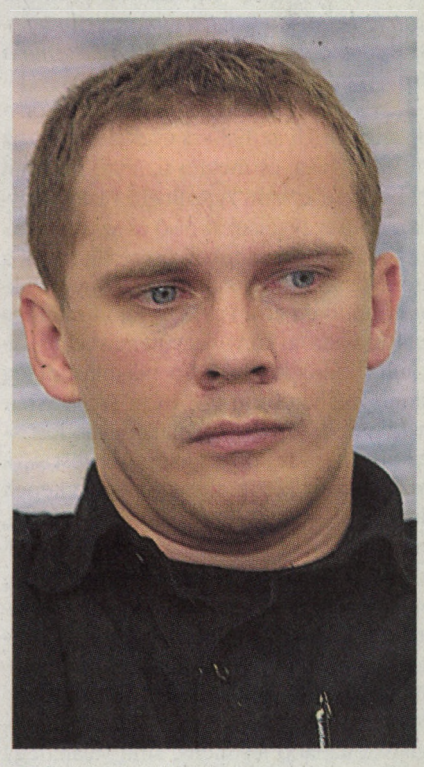

Mizser Attila
(1975. I. 26., Fülek)
Somogyi Tibor felvétele

A festészet éjszakai oldala

Amikor a világ megroppan, amikor a világ egyre kuszább, amikor a világból távozik az értelem. Három esszé a romantika végének három festőjéről Földényi F. László tollából.

Caspar David Friedrich, Francisco Goya, William Blake; semmi sem köti össze ezt a három, egyébként különböző nemzetiségű festőt azon túl, hogy ugyanabban a korban éltek, és hogy mindhármukat a romantikához sorolják. Összeköti viszont őket az, amit Földényi F. László látott meg festményeiken: a sötétség, a reménytelenség, vagy ahogyan Földényi mondja, az éjszakai oldal. A három esszé a Kalligram Kiadó jóvoltából kötetben most találkozik először egymással. A szerzővel Bihari Ágnes beszélget.

Földényi F. László: – Nem részesültem semmiféle művészettörténeti képzésben. Inkább az a lelkes képnéző vagyok, aki bizonyos képekre, bizonyos festőkre, képzőművészeti irányzatokra szívesen ráharap, de mivel nem vagyok szakmabeli, ezért talán megengedhetem magamnak azt a luxust, hogy kizárólag azzal foglalkozzak a képzőművészeten belül, ami tényleg szenvedélyesen tud érdekelni.

– Szenvedélyesen érdekel téged három olyan festő, akik a köteted címe szerint a festészet sötét oldalát művelik. Mi a hasonló a három festő gondolkodásmódjában?

– Ezek nem egy időben keletkezett könyvek: a Friedrich az 1980-as évek derekán, tíz évre rá a Goya, és megint tíz évre rá, tehát egy-két évvel ezelőtt készült el a Blake; vagyis közel húsz év telt el az első és az utolsó oldal között. Most, amikor összeállítottam a három kis könyvből egy vastag könyvet, akkor gondoltam arra is, hogy vajon mennyiben fog a három könyv együtt másként szólni, mint külön-külön? Első pillantásra elég különböző három festőről van szó; Caspar David Friedrich inkább tájképeket fest – gyakorlatilag kizárólag tájképeket fest –, a nosztalgikus, kicsit melankolikus képek mind arról szólnak, hogy már elvesztünk, nem tudjuk helyrehozni a világot. Kicsúszott a lábunk alól a talaj. Goyának kifejezetten egy konkrét képével foglalkozom, a *Szaturnusz megeszi gyermekét* című festményével, amely véleményem szerint az európai festészetnek a mélypontja: abban az értelemben, hogy szerintem ez a legsötétebb, legillúziótlanabb festmény, amit valaha egy festő festett. A harmadik festő, Blake pedig nagyon sajátos kérdéssel foglalkozik: hogy az újkori tudomány előrevisz-e bennünket, vagy sem. Egyértelműen negatív álláspontra helyezkedik, azt mondja, hogy nem visz előre. Ez három különböző festő, látszólag semmi közük egymáshoz, nem is hallottak egymásról a saját korukban, nem látták egymás műveit – mégis van elég sok minden, ami közös bennük. Az egyik a nagyfokú szkepszis a felvilágosodás értékeit illetően. A XVIII–XIX. század fordulóján nagyon sok minden megváltozott: szinte földrengés következett be az európai kultúrában, Isten halálát bejelentik, a francia forradalom, hihetetlen társadalmi felfordulások, értékek átalakulása vagy válságba kerülése... Ezen belül nyilvánvalóan a három festő, akit én kiválasztottam, nagyon sajátos pozíciót választott, amit úgy nevezek, hogy éjszakai oldal.

– Szeretnék felolvasni egy idézetet egy recenzióból, amelyet a Friedrich című könyved megjelenése után Balassa Péter írt. Ez így hangzik: „Rendkívülien mai meditációnak nevezhetnénk Földényi könyvét, a mi állapotunk az a kontextus, amely Friedrich képeinek eredeti jelentéstartalmát újraizzítja és átértelmezi." Van egy felvetésem, nem biztos, hogy így van; hogy amikor megírtad a Caspar David Friedrichről szóló könyved, közel húsz éve, akkor az a problémakör, ami téged foglalkoztatott, talán nem volt annyira nyilvánvaló, nem volt olyan sokakat feszítő, mint ma.

– A probléma, amivel én ott foglalkoztam, amibe beleütköztem, az...

– ...a világ varázstalanítása, ha lehet ilyet mondani...

– ...igen, hát hogy mondjam, 1985–86-ban Magyarországon nem ez volt a legfontosabb kérdés. Voltak politikailag sokkal kényesebb, sokkal aktuálisabb kérdések, voltak olyan felvetések, amelyek inkább a marxizmus válságára vagy az összes akkori irányzatnak a problémájára reflektáltak. Ilyen értelemben egy kicsit kívülálló voltam ezzel a könyvvel. Érdekes módon Balassa pont ezt értékelte; hogy nem részt akartam venni az akkori diskurzusban, hanem a saját mániáimat próbáltam valamilyen módon megfogalmazni.

– Ez a könyv, a Friedrich-könyv a másik kettővel együtt, amelyekkel most egy kötetben jelent meg, ebben az új környezetben máshogy hangzik.

– Azzal, hogy Goyával és Blake-kel van társítva, másnak látszik, s én magam is, amikor újra előkészítettem a könyvet a kiadásra, akkor egy kicsit máshonnan néztem már. Hogyha túllépünk a romantikán, az egész európai kultúrának, az európai keresztény kultúrának van egy sötét oldala, amelyről általában nem nagyon szoktunk tudomást venni – éppen a kereszténységhez való ragaszkodásunk miatt. És ez a sötét oldal szintén a XVIII. században válik egyre dominánsabbá, határozottabbá. Amikor felmerül a gonosz megválaszolhatatlanságának, a gonosz rejtélyének a problémája, amikor nem lehet mindenképpen visszavezetni a jóra a rosszat, nem lehet kiszolgáltatni a jónak a rosszat: akkor újra előtérbe kerül az éjszakai oldal. Ez minden korszakban megvolt, de a XVIII. század vége felé nagyon felerősödik. Nemcsak festőkre vonatkozik ez, hanem írókra, mindenekelőtt Sade márkira, aki kortársuk volt, vagy filozófusokra... És elkezdődik azután az éjszakai oldalnak az egyre terebélyesebbé válása. Egyfelől egy kétezer éves történetbe helyezem bele a három festőt, másfelől a romantika korszakába.

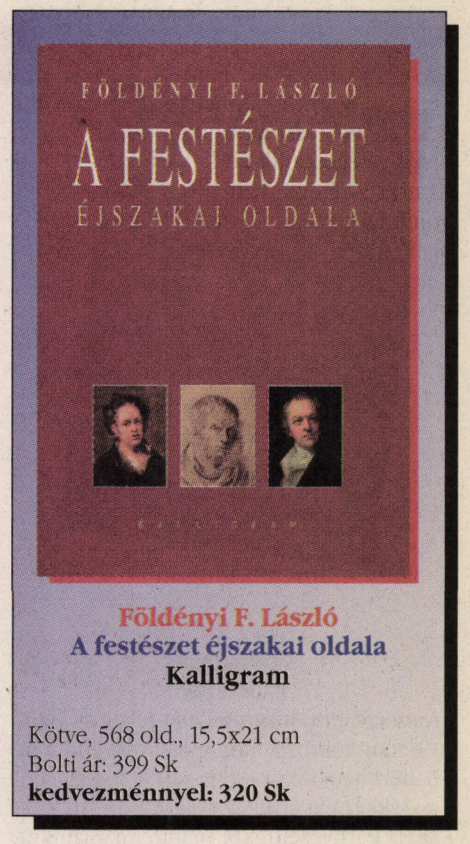

Földényi F. László
A festészet éjszakai oldala
Kalligram

Kötve, 568 old., 15,5x21 cm
Bolti ár: 399 Sk
kedvezménnyel: 320 Sk

– Mi az oka annak, hogy nem a kortárs művészet alkotásaiban keresed és találod meg azt, ami, ha tetszik, a te saját egzisztenciális kérdésköröd?

– Ezt így nem fogadom el. Bizonyos kortárs képzőművészeket nagyon közel állónak érzek magamhoz, és ott is azokat az alkotókat szeretem, akik egy kicsit felkarcolják az érzékenységemet, és nem kivasalják. Rendkívül izgat: aki nem tartja be a szabályt, az fog új szabályt alkotni.

– Amit csinálsz, úgy nevezed, hogy szavak hálójába próbálod fogni a látványt, vagy azt, amit egy festő megfestett, s ez nagyon merész kísérlet, hiszen végül is el is csúszhat az ember a saját mániáin. Mi a biztosíték arra, hogy az én mániám pontosan követi az egykor élt alkotó mániáját?

– Semmi biztosíték erre nincs; a módszerem igazából az, mivelhogy kénytelen vagyok szavak segítségével képeket behálózni, hogy elkezdem nézni a festményt, és közben elkezdem írni, amit ez bennem megszólít. Hogy nagyon egyszerű, primitív helyzetből indulok ki... és a tapasztalatom

szerint ez egy idő után óhatatlanul egy dialógusba lép bele, a képpel óhatatlanul elkezdek dialogizálni, mert egy gondolatot végiggondolok a kép kapcsán, és abban a pillanatban észreveszem a képnek egy olyan rétegét, amit addig nem láttam meg. És arra a rétegre reagálok, ott folytatom a gondolatmenetem, és az megint előhoz egy újabb réteget. Lezárhatatlan társalgás, ami nem fejeződik be ott, hogy pontot teszek a mondatnak vagy a könyvnek a végére. Én kérdezem a képet, és a következő pillanatban a kép kezd kérdezni engem; és magamat is valamilyen módon meg kell fogalmaznom, és a kép is újra megfogalmazza önmagát. Nagyon sokszor a kép, amikor ott lóg a múzeum falán, akkor az egy darab vászon, jelentés nélküli vászon; és a képet a néző festi meg, a néző építi fel. De hát két ember is mikor ismeri meg egymást? Nem amikor az egyik elkezdi nézni a másikat, és azt mondja hogy igen, ez ilyen – hanem egy kölcsönhatás, folyamatos viszony van, egy élő viszony két ember között. Ha ez a viszony elég jól működik, akkor azt mondhatom, hogy megismerem a másikat, és rajta keresztül magamat is elkezdem megismerni. Ugyanez van a műalkotásokkal is. Bizonyos értelemben a műalkotás énnélkülem nem létezik. Nem tulajdonítanék nagy jelentőséget annak, hogy kortárs, vagy régi festő. Egy Caravaggio abszolút kortársam tud lenni, és a befogadás pillanatában sokkal inkább kortársam, mint akármelyik élő festő. És egy élő festő is halott marad, közömbössé válik, ha nem szólít meg a műve.

Bihari Ágnes

(Elhangzott a Kossuth Rádió Gondolat-jel című műsorában)

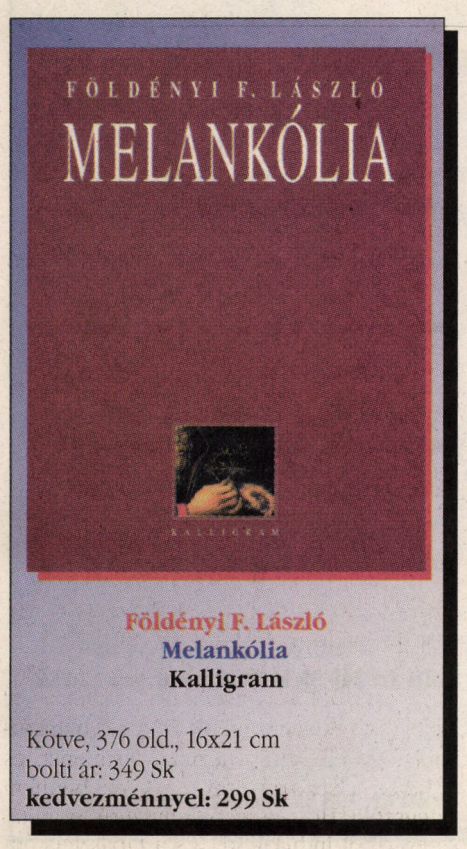

Földényi F. László
Melankólia
Kalligram

Kötve, 376 old., 16x21 cm
bolti ár: 349 Sk
kedvezménnyel: 299 Sk

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

Hushegyi Gábor
Németh Ilona
Kalligram
Fűzve, 112 old., 22,8x29,5 cm
bolti ár: 360 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

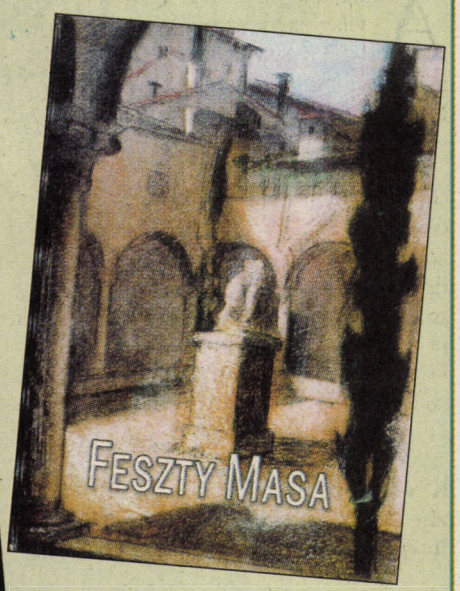

Farkas Veronika
Feszty Masa
KT Kiadó
Kötve, 112 old., 21,5x30 cm
egyezményes ára: 350 Sk

Lipcsey György
Jelek
AB-ART
Kötve, 80 old. 21,3x30,3 cm
bolti ár: 460 Sk
kedvezménnyel: 400 Sk

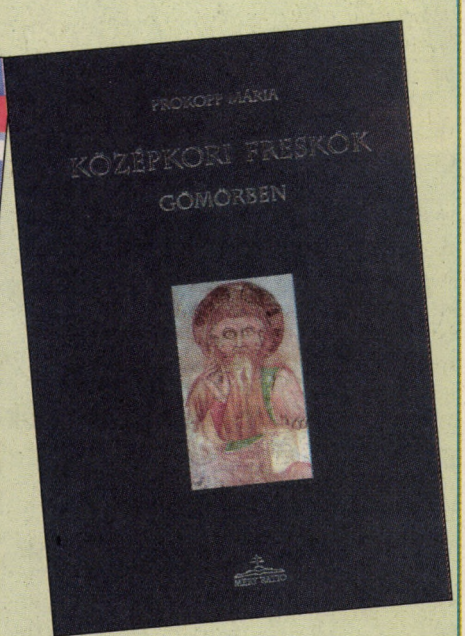

Prokopp Mária
Középkori freskók Gömörben
Méry Ratio
Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk
kedvezménnyel: 539 Sk

Pótolja könyvtára hiányzó köteteit kedvezményes áron!

Rendelje meg a Csallóközi Kiskönyvtár sorozat alábbi köteteit.

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).

Ág Tibor
Az Aranykert muzsikája
bolti ár: 292 Sk kedvezménnyel: 146 Sk

Baranyai József
Nagyobb munkái
bolti ár: 364 Sk kedvezménnyel: 182 Sk

Fényes Elek
Komárom vármegye leírása
bolti ár: 94 Sk kedvezménnyel: 47 Sk

Földes Gyula—Rudnay Béla
Két könyv a csallóközi árvédekezés történetéről
bolti ár: 188 Sk kedvezménnyel: 94 Sk

Házi Jenő
Pozsony vármegye középkori földrajza
bolti ár: 364 Sk kedvezménnyel: 182 Sk

Horváth Ildikó—Telekiné Nagy Ilona
Csilizköz földrajzi nevei
bolti ár: 124 Sk kedvezménnyel: 62 Sk

Ipolyi Arnold
Csallóközi uti-képek
bolti ár: 166 Sk kedvezménnyel: 83 Sk

Koncsol László
A Csallóköz városai és falvai I.
bolti ár: 364 Sk kedvezménnyel: 182 Sk

Koncsol László
A Csallóköz városai és falvai II.
bolti ár: 282 Sk kedvezménnyel: 141 Sk

Kumlik Emil
A szabadságharc pozsonyi vértanúi
bolti ár: 156 Sk kedvezménnyel: 78 Sk

Kúr Géza
Küzdelmeink
bolti ár: 166 Sk kedvezménnyel: 83 Sk

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
bolti ár: 240 Sk kedvezménnyel: 120 Sk

Péry Cirjék János
Érsekújvári napló 1848/49
bolti ár: 166 Sk kedvezménnyel: 83 Sk

Szabó János—Borsos Mihály
A nagyfödémesi plébánia múltjából
bolti ár: 198 Sk kedvezménnyel: 99 Sk

Szomjas-Schiffert György
Hajnal vagyon, szép piros
bolti ár: 250 Sk kedvezménnyel: 125 Sk

Takács András
Csallóközi néptáncok
bolti ár: 240 Sk kedvezménnyel: 120 Sk

Valesius Antal János
Levelek 1725—1740
bolti ár: 198 Sk kedvezménnyel: 99 Sk

Még egyszer az Antaeus-sorozatról

Irodalmunk első vonalába tartoznak, így leginkább reprezentálhatnak bennünket

Midőn úgy egy évvel ezelőtt írtam már az épp induló sorozatról, ítéletem nem tudott egyértelműen pozitív lenni. Azt mindenképpen dicsérnem kellett, hogy hosszú idő múltán ismét útnak indult egy, irodalmunk értékeit föltérképezni szándékozó sorozat, hisz az egykori *Csehszlovákiai Magyar Írók* pozitívumai mellett ugyancsak sok kívánnivalót is hagyott maga után. Egyrészt azzal, hogy túl bőkezű volt az akkori kurzus kedvenceivel szemben, másrészt túl szűkkeblű a tiltottakkal s tűrtekkel szemben. De még egyéb bajok is voltak: az például, hogy a majd száz kötetet kitevő edícióba nem fért bele egy Fábry-válogatás sem – noha ennek egyik ki nem mondott, de tudott oka az lehetett, hogy akkoriban már elindult a Fábry-összes, s így a kettő ütötte volna egymást. De nem került be a CSMI-be egy Koncsol-válogatás sem, hogy a fiatalabbakról már ne is szóljak – kivételt csak a Grendel-trilógia és Zalabai képezett. A legnagyobb baj az volt, hogy a rendszerváltás körüli-utáni pénztelenségbe belefulladt az egész vállalkozás. Azzal persze, hogy a folytatás majd korrigálja az előbbi hibáit, de amint láttuk, másfél évtizedbe telt, amíg a kiadó nekirugaszkodott a nem is folytatásnak, hanem az új vállalkozásnak. Azóta, tudjuk, alaposan megváltozott a helyzet honi könyvkiadásunk háza táján, a hajdani Madách Kiadó mellett legalább öt-hat újabb, amannál gyakran sikeresebb könyvműhely keletkezett. Mégis a Madách-utód Posoniumra várt a folytatás. A Madách-Posonium meg is indította az új sorozatot, ám az indulás s éppen a bemutatkozás nem sok jót ígért (s erre vonatkozott amaz előbbi recenzióm nem egyértelmű elismerése). Mert egy ilyen vállalkozásnak ugyanis csak egy lehet a célja: a legjobbat fölmutatni mindabból, amit irodalmunk az elmúlt, most már majd kilencven évben létrehozott. S ebbe a kategóriába semmiképpen sem tartozott bele a szinte ismeretlen Rudnóy Teréz regénye, de még Sellyei József elbeszéléskötete sem. A kiadó hál' istennek hamar észbe kapott, s Rudnóyt más köntösbe öltöztette, a következő kötet, a Bábi Tibor válogatott verseit tartalmazó *Antaeus panasza* pedig már valóban a célnak megfelelő kiadvány volt, ráadásul bizonyos mértékben az utóbbi időben szinte elfeledett Bábi rehabilitálása is, hiszen a költő épp a halála óta elmúlt negyedszázad alatt teljesen kiesett a köztudatból. (Az *Antaeus panasza*nak szerzője irodalmunk első negyven esztendejének, tehát a *Nyolcak* előtti négy évtizednek a legjelentősebb cseh/szlovákiai magyar költője, beleértve ebbe Forbáthot, Mécs Lászlót és Győry Dezsőt is.)

A méltó Bábi-kötetet most már az elmúlt esztendőben ezen a megemelt szinten folytatta a *Magyar Antaeusz Könyvek* sorozata. A folytatás mindhárom kötete ugyan az év végére maradt, ám e három kiadvány, legalábbis e kiadványok három szerzője irodalmunk (ráadásul kortárs irodalmunk) ugyanolyan első vonalbeli alkotója, mint amilyen Bábi Tibor volt. Nevezetesen Zs. Nagy Lajos, Duba Gyula és Dobos László könyvéről van szó. S hogy olyan óvatosan fogalmaztam, tehát hogy nem a három kötet, hanem a három szerző tartozik irodalmunk első vonalába, ez talán megint csak külön magyarázatot kíván. Tudniillik Zs. Nagy Lajos, akinek *És majd eltűnök* címmel jelent meg Duba Gyula válogatásában és alapos tanulmány-utószavával egy versválogatása, már kétségtelenül a legjobb költőink közé tartozik. Oly mértékben, hogy súlyához viszonyítva bizony e válogatás szűkkeblűnek tűnik, hisz Lajos, mint tudjuk, gyakorlatilag befejezte életművét, ilyenolyan válogatása meg már jelent meg több is. Mára, hetvenedik születésnapjára, dukált volna egy Összes Versek is.

Több problémám van a másik két szerző, Duba Gyula és Dobos László kötetével. Az persze igaz, hogy e szerzők irodalmunk első vonalába tartoznak, így leginkább reprezentálhatnak bennünket egy ilyen sorozatban – más kérdés, hogy éppen ezekkel a művekkel-e? Mert arról ugye fölösleges vitatkozni, hogy egy ilyen kirakatba a legnagyszerűbbeket kell helyezni. Márpedig én egyáltalán nem vagyok meggyőződve arról, hogy az *Egy szál ingben* valóban a legjobb Dobos-regény-e. Arról azonban bizonyosan meg vagyok győződve, hogy az *Ívnak a csukák* nem a legjobb Duba-regény. Íme, a banánhéj. Az ellen egy szavam se lehetne, ha a *Csukák* a készülő Duba-sorozat akár első köteteként is jelenne meg, hisz nem kétséges, hogy valóban ez volt az első fontos Duba-regény, ám e reprezentatív sorozatban sokkal inkább helye lett volna az *Örvénylő idő*nek, a legjobb Duba-műnek vagy a *Sólyomvadászat*nak (a legszebb novellákkal egyetemben), de még a *Vajúdó* vagy akár a *Halódó parasztvilág*nak is, mert ezek emlékezetem szerint mind fontosabbak, mint éppen a *Csukák*.

Ízlések és pofonok persze különbözők, így a másik félnek is igaza lehet (privát információim szerint az *Ívnak a csukák* esetében a szerző, az *Egy szál ingben* esetében a szerkesztő Tőzsér volt a választó), s még inkább igaza lehet azoknak, akik Dobostól erre szavaztak. Itt nem tudnék ellene mit javasolni, noha a munkái közül nekem leginkább a *Hólepedő* tetszett, s még a *Sodrásban*t is fontosabbnak vélném, befejezetlen volta ellenére. Így hát a szívügyemnek tartott Antaeus-sorozat újabb köteteinek sem tudok egyértelműen tapsolni. S megismétlem korábbi javaslatomat: egy ilyen vállalkozás, ha már több kiadót nem is, de mindenképpen több tagú s körültekintőbb szerkesztőbizottságot kíván.

Cselényi László

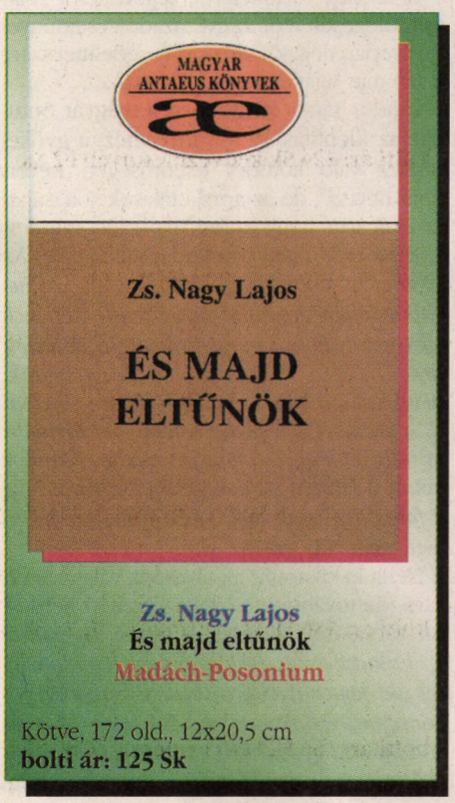

Regionális tankönyvként is alkalmazható...

Tájainkon, a magyar könyvkiadók történetében nem megszokott jelenség, hogy hazai szerző műve az első megjelenést követően második kiadásban is napvilágot lásson – főleg nem néprajzi jellegű munka. (Ez alól csupán Liszka Józsefnek *Ágas-bogas fa* című, az iskolai segédletek közé emelt munkája képez kivételt, amely három kiadást is megélt.) Sándor János műve – *Kolon. Egy falu a Zoboralján* – 1996-ban a Néprajzi Könyvtár 9. köteteként látott napvilágot a Lilium Aurum és a Szlovákiai Magyar Néprajzi Társaság gondozásában, 92 oldalon. 2004 őszén Kolon község önkormányzata támogatásával második, bővített kiadásban is az olvasók asztalára került a – tartalmában, felépítésében az e témakörben kiadott munkák átlaga fölé emelkedő – regionális tankönyvként is alkalmazható összeállítás.

Hol is található a címként feltüntetett település? Kolon, a Zobordivék egykori magyar nyelvszigetének települése, Nyitrától keleti irányban, dombok ölelésében terül el, ahol – Kodály Zoltán szavaival – *„...1900-ban még úgy beszéltek, mint a Halotti Beszéd korában. Nem akadt kutatója. Elmentek messze őshazát keresni, mikor itt él közöttünk."*

Köztudott: a szórványokban, a nyelvszigetek kiszolgáltatottságában élők körében végzi leglátványosabb hatását az asszimiláció, s e terjedő kór itt falja egyre nagyobb étvággyal a magukra hagyatottakat. A nyelvsziget egyre zsugorodik, ma már nem csupán a peremterületeken érződik a bomlás, a gyökérvesztés visszafordíthatatlan folyamata. S ez az összeszűkülési folyamat leglátványosabban a magyar iskolarendszer leépülésén figyelhető meg. Három évtized alatt 1990-ig a Nyitrai járásban az alábbi településeken szűntek meg a magyar tanítási nyelvű iskolák: Vicsápapáti, Menyhe, Béd, Alsócsitár, Lédec, Babindál, Nagyhind, Tild, Nemespann, Geszte, Egerszeg, Nyitragerencsér, Kalász, Csiffár, Berencs, Felsőkirályi.

A statisztikai kimutatások alapján (s ezt személyes tapasztalatok is alátámasztják) a zsugorodásnak ez ideig Kolon és Nagycétény tudott a legszilárdabban ellenállni. Sándor János munkájában Kolonnak, a nyelvi kötődéseiben legszilárdabb településnek a néprajzát tárja elénk.

Kolon neve ugyan nem ismeretlen a néprajzgyűjtésben otthonosan mozgó szakemberek számára, hiszen Kodály Zoltán két alkalommal, 1906-ban és 1912-ben is járt s gyűjtött a faluban; a két világháború között Arany A. László nyelvészprofesszor a község nyelvjárását (*Kolon nyelvjárásának fonológiai rendszere),* Putz Éva a lakodalmi szokásokat (*A koloni lagzi)* dolgozta fel; napjainkban Telekiné Nagy Ilonának (*Kolon helynevei a múlt században)* és Sándor Annának (*Kolon egyháztörténeti, néprajzi és nyelvi jellegzetességei),* a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Hungarisztika Tanszéke vezetőjének jelentek meg publikációi; Jókai Mária a környék viseletét mutatta be, Dodekné Chovan Ilona a koloni lyukashímzésről készített tanulmányt... és még számos kutató fordult meg a községben. Mindezek ellenére a helyi közösség tagja, az évtizedek óta lankadatlan gyűjtési szenvedélyének élő egykori népművelő, Sándor János – tud újat nyújtani. Az *Utószó helyett*ben veti papírra: *„...hetvenévesen már inkább az emlékek jönnek, mint a jövő megálmodása."* S a könyv ékesen bizonyítja: bőségesen sorjáznak az emlékek, jókora adathalmazt tárol „János bacsi" emlékezete...

Kétségtelen: nem szépíró munkáját, de igen értékes, olvasmányos művet tartunk kezünkben, amely múltidéző, ismeretterjesztő jelleggel készült. Munkájában a szerző saját emlékeit írta meg fölöttébb élvezetes stílusban, ügyesen oldva a szakszerűség igényelte, monotonságában „száraz" adatokat egy-egy emlékmozaik felidézésével. Évtizedek során készített feljegyzéseit hol tematikai, hol kronológiai rendszerbe sorolja. Több esetben a már szinte tudományos ismeretnyújtás váratlanul kedélyes anekdotázásba csap át: *„Gyermekkoromban sokszor hallgattam az öregeket, amikor háborús* (I. világháborús – P. I.) *élményeiket emlegették. Soha nem ismerték be, hogy ők – mármint a magyarok – vereséget szenvedtek volna. A háború elvesztését árulásnak tulajdonították, merthogy Zita, Károly király felesége az olaszokhoz húzott, a csehek meg dezertáltak. Az orosz katonákról elismerőleg beszéltek, dicsérték bátorságukat."* (13. o.)

A község történetéről, fejlődéséről csak érintőlegesen szól, az évszázadok eseményeire csupán négy-öt oldalnyi terjedelmet szán, aztán már saját emlékei sorjáznak.

Sándor János könyvében a magyar öntudat, az identitás, az anyanyelvhez, a gyökerekhez való kötődés jelentőségét „néven nem nevezi", de az apró utalások sokaságát találjuk arra, hogy Kolon lakosságát minden korban erős magyarságtudat jellemezte. Az 1939-es év eseményeit ecsetelve írja: *„»Spievajme si glóriu, máme autonómiu« – énekelték a szlovákok, a magyarok meg a »Minden drága, vissza Prága« jelszót hangoztatták. Itt-ott hallani lehetett Horthyt éltető szavakat is, március 15-én pedig a templom tornyán mindig ott lengett a magyar zászló. Ilyenkor aztán a Hlinka-gárda egységei szállták meg a falut, ami csak még jobban kiélezte az ellentéteket."* (15. o.)

Néha ki-kikacsint az olvasóra, választ nem váró, de továbbgondolásra késztető kérdéssel zárva múltidézését: *„Cséplés végeztével szaladtunk a »mocsellákra« vagy a malomkerék alá, lemosni a bőrünk alá is beivódott gabonaport. Voltak gazdák, akik nem végezték el a tavaszi gyomlálást, ott bizony tüsszögni kellett a sűrűn szálló száraz mácsonyavirágtól. Hogyhogy akkoriban senki sem lett allergiás?"* (133. o.) Máskor nem teszi, nem él ezzel a lehetőséggel – *„Harmincnyolcban Mindenszentek ünnepén a faluban minden villanyoszlopon és a templom tornyán is piros-fehér-zöld zászló lengett. A házunk előtti kettős oszlopon is."* – s ez esetben is eléri célját: tudatja az olvasóval, mennyire várták (ők is) a magyar csapatokat, s feltételezi: az olvasó tudja, hogy Zobordivék 1938 őszén nem került vissza az anyaországhoz... De a reszlovakizáció Kolont sem kerülte el. *„Máig sem értjük* – írja Sándor János –, *hogy a zoboralji magyarok miért lettek háborús bűnösök, amikor őket nem is csatolták vissza Magyarországhoz?"*

A történelmi múlt terjedelmében rövid, élményszerű felidézését követően a néprajz válik meghatározóvá: a gazdálkodás bemutatása, a község bel-, majd külterületének nevei (etimológia magyarázatokkal ellátva), a dűlők, határrészek nevei, a vallásos élet, a szokások, a viselet... stb. kerülnek sorra. Önkéntelenül is felmerül a kérdés: található-e tartalmi, szerkezeti változás a két, az 1996-os és a 2004-es kiadás között?

Az apró betoldások, bővítések, újabb adatokkal való kiegészítések mellett egészen új fejezetek is kerültek a második kiadásba. A szerző új gyűjtésein alapul *A koloni franciák* címmel közzétett rész, valamint a tájház történetének, berendezéseinek aprólékos bemutatása is. A *Gazdálkodás* fejezeten belül *A ház és környéke* a mellékelt illusztráció által nagyban elősegíti az írottak értelmezését. Új fejezet a *Kolon község régi helynevei és azok változatai,* gazdagodásra került sor a falu belterületének megnevezését tárgyaló részben is: a szerző állandó búvárkodása eredményeként az eredeti harminc ötvenre bővült, s a dűlőnevek száma is gyarapodott. Az újabb gyűjtések eredményeként rajzok, illusztrációk (Nagy Endre és Sebők László munkái) segítik az olvasót a leírtak otthonra lelésében. Íme, a bizonyíték: soha nem mondható, hogy a kutató elvégezte vállalt feladatát, hiszen legszűkebb pátriánk múltjában is akadnak fehér foltok, a történelmi múlt palackpostái nap mint nap felszínre kerülhetnek, hozhatnak, nyújthatnak új, eddig nem ismert vagy nem így ismert mozzanatokat. Sándor János munkája is bizonyítja: lezárt egység, lezárt témakör nem létezik.

Teljességében új fejezet a *Hiedelmek.* A szakszerű szöveget egy-egy anekdota oldja kedélyessé: *„Jozsimnak eggyik melle nagyobb vót. Jobban megnyőtt, és fájt is neki. Aszonta, biztosan azé, ma aztat szopják a boszorkányok. Icsi nene tanácsóta neki, hogy íjjere kössön tyűkört a mellire, ma a boszorkány megláttya magát benne megijed és elszalad. Kötött is tyűkört a mellire, de mihaszna? Forgolódott íjje álmába és esszetörte. Kijabát vóna, da nem gyütt ki hang a torkán. Nyomta őt a boszorkány. Akkor*

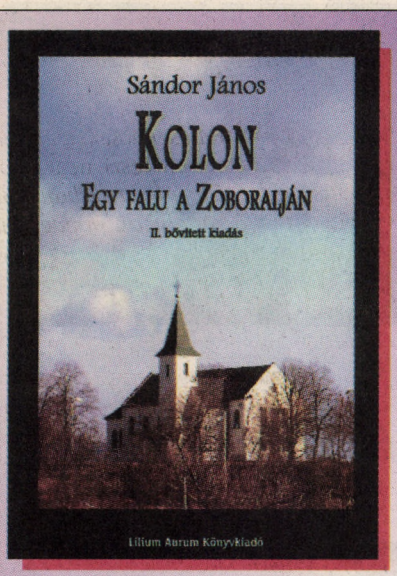

Sándor János
Kolon
Egy falu a Zoboralján
Lilium Aurum

Fűzve, 168 old., 14,4x20,6 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

osztén monta neki Icsi nene, hogy gyisznóganajvá kennye be a mellit, ma az nagyon büdös és akkor nem min hozzá a boszorkány. Úgyis vót." (80. o.)

Részben átdolgozva, kibővítve olvashatjuk a *Szokások* fejezetet, mindenekelőtt az újévi köszöntők, az István-napi illetve a gergelyjárás mondókája jelent új színfoltot. A *Mondókák* is új gyűjtésekkel gazdagodott. Teljesen új fejezet az *Amikor még szólt az ének*, a *Szakrális emlékek* bemutatása, valamint a *Tájszavak* gyűjteménye – ezen belül csoportosítva a növények, állatok, ételek, tárgyak, eszközök kifejezései.

Megújult a képanyag is. A fényképek Arany A. László hagyatékából és a Fórum Kisebbségkutató Intézet archívumából kerültek a kiadványba, nagyban emelve a munka esztétikai értékét. A második kiadás további új eleme az *Amikor még szólt az ének* fejezet kottaanyaga, amely Huszár Ágnes munkája.

A szerzőnek kiterjedt a figyelme a szőlőtermesztésre és -feldolgozásra, a gyümölcstermesztésre és a jellegzetes gyümölcsfajták felsorolására, valamint a vidék jellegzetes foglalkozásának, a mészégetés folyamatának aprólékos ismertetésére is.

Szakavatott stílusban tálalja az egykori koloni viselet leírását: a kender vetésétől a kendervászon elkészítésén át a gyermekek, a felnőtt férfiak s a nők viseletének aprólékos, mesteri leírásáig. E fejezetet egy óhajjal zárja: *„Micsoda gyönyörűség, öntudatot ébresztő, hovatartozást erősítő látvány lenne, ha ifjúságunk legalább egyszer egy évben, búcsú napján népviseletbe öltözve menne a templomba!"* (70. o.) A község rang szerinti megosztása nem csupán a templomi ülésrendben nyilvánult meg, hanem a sírhely kijelölésekor is érvényesültek az íratlan szabályok! *„A temető bejáratától távol jobbfelé egy sorban temették el a cigányokat, balfelé az öngyilkosokat. A kapu közvetlen közelében volt a csecsemők, kisgyermekek sora. A temető hátuljába azok a koldusok, vándorok, ismeretlen személyek kerültek, akiket a község volt kénytelen eltemetni. A házastársak egymás mellé temetése csak az utóbbi ötven évben vált szokássá."* (73. o.)

Zoborvidéken annyira természetes a kicsinyítő képző használata (kápolnácska, tehenke, fazekacska, papocska, kenyerke...), hogy nem róható fel a szerzőnek, ha ez a nyelvi jelenség a közlő szövegben is előfordul: *„...a legközelebbi kutacskáról vizet hoztam."* (133. o.) A személyek megszólításakor használt „nene", „bacsi" (*Katyi nene, Adam bacsi*) kifejezéseket a szerző következetesen alkalmazza. A nevek írásakor is a következetesség elve vonul végig a könyvön: az anyakönyvezett nevek mellett feltünteti az illető mellék- (s nem csúf-!) nevét is.

A tájnyelvinek vélt kifejezéseket idézőjel használatával különíti el a szövegben: *„...megállva áldásra a »bujdékná'«", „Az én dolgom volt a »szírő« megtisztítása, ahová hordáskor az asztagot rakták".* Amikor a szövegen belül nehézkes, körülményes lenne a szó értelmezése, lábjegyzet segítségével értelmezi a kifejezést, pl.: *ördögbőr* = kordbársony, *abajdóc* = a rozs és a búza keveréke.

Az igen gazdag *Függelék* többek között tartalmazza az 1918–2004-es évek eseménynaptárát is: itt olvasható, hogy 1956-ban a községben szimpátiatüntetést szerveztek *„a magyar forradalom mellett, amiért öt személy, Balkó József, Szlovák József, Bencz Mihály, Sándor István és Vranák Károly egytől négy hónapig tartó börtönbüntetést"* kapott. Sajnos, a könyvben erre nem találtam máshol utalást. Pedig ennek feldolgozását nem csupán a felvidéki, de nemzetközi vonatkozásokban is értékes, hiánypótló adatként értékelhetnénk

A hagyománytiszteletéről, kultúraszeretetéről közismert község talán egy számon nem tartott rekorddal, a szórakoztatva nevelés rekordjával is büszkélkedhet, ugyanis 1923-tól mindmáig nem múlt el év a faluban színdarab bemutatása nélkül(!); 1970 s 1980 között a koloni színjátszók hat alkalommal lettek a járási verseny győztesei, három ízben pedig kerületi bemutatókon szerepeltek.

A könyvben ugyan nincs rá utalás, de a két kiadvány összehasonlításakor nyilvánvalóvá válik, hogy az asszimiláció Kolonban, a mély nemzettudattal felvértezett községben is végzi romboló hatását. Az első kiadásban az 1991-es népszámlálási adatok (1380 lakos, ebből magyar nemzetiségű 902, szlovák 463, egyéb 15) szerepelnek, a másodikban a tíz évvel későbbiek (a falu lakosainak száma 1444, ebből magyar nemzetiségű 859, szlovák 563, egyéb 22).

A könyv egyes fejezetei – kellő szelektálással – a valaha elkészülő felvidéki néprajzi tankönyv értékes elemeit alkothatnák.

Pénzes István

NÉPRAJZ

Jókai Mária
Szent Ivántól Kisasszonyig
AB-ART
Fűzve, 152 old. 15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

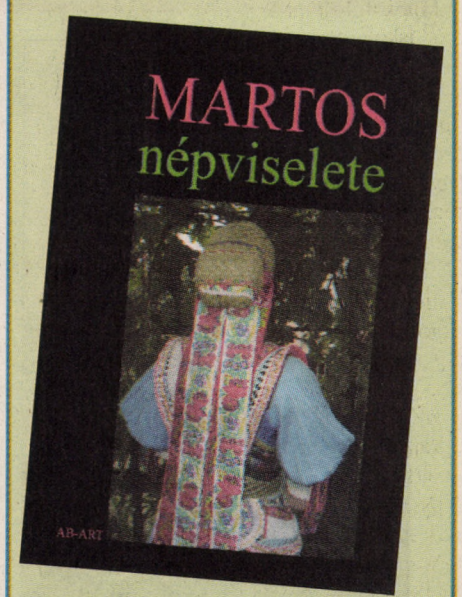

Miklós László
Martos népviselete
AB-ART
Fűzve, 96 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

A történelem tükrében

Legrégibb történelemkönyvem a KT, a Kis Tükör, de talán nem is ez volt a pontos címe. Az érzékeny papírra nyomtatott könyv nagyon rossz állapotban van már, nemcsak azért, mert nagyon sokan olvasták, hanem mert az eleje és a vége is hiányzik. Első uralkodóinkról szól alábbi verses kérdés-felelete:

„Kérdés. Hány Királyunk uralkodott a XI. században?

F. Kilentz Királyok, illy renddel:
Szent István és Péter, kegyetlen Abával,
András, első Béla, Salamon Geizával,
Ezután Szent László, a Könyves Kálmánnal,
Ki kegyetlenül bánt jó Atyafijával."

Mindezek Csicsay Alajos *Híres és hírhedt személyek a magyar történelemben* című történelmi olvasókönyve lapozgatása, olvasgatása, tanulmányozása közben jutottak eszembe.

De fájdalommal eszembe jutott az is, hogy mennyire szükségesek lehettek volna ezek a könyvek – beleértve a szerző immáron már harmadik kiadást megért *Királyok, fejedelmek, kormányzók* című kötetét is – abban az időben, amikor a magyar történelemről csak suttogva lehetett beszélni. Aki meg nem akar népének múltjáról, történelméről sem hallani, sem tanulni, annak csak szegény lehet a lelkivilága.

Az elmúlt rendszer iskolapolitikája csakis a neki megfelelő fejezeteket ragadta ki a történelemből. Királyokról és magyar uralkodókról csakis úgy esett szó, mint átkos elnyomókról, akik főként a szlovák népet nyomták el. Bezzeg Dózsa Györgyről mint népi hősről, parasztkirályról, a jobbágyság jogaiért küzdő forradalmárról lehetett hallani bőven!

No de kanyarodjunk vissza Csicsay Alajos könyvéhez, amelynek a Szent István megkoronázásáról szóló fejezetében olvasom, hogy István a koronát II. Szilveszter pápától kapta, I. Ottó császár közbenjárására. A koronaajándékozó valóban II. Szilveszter volt, a császár azonban nem I., hanem III. Ottó. Tovább lapozgatva a könyvben felkeltette figyelmemet az Esze Tamással foglalkozó rész: „Két hajdúcsapat úgy összekülönbözött egymással, hogy durva verekedésbe keveredtek, s amikor Esze Tamás közéjük ment lecsitítani őket, halálra sebezték." A halálesettel kapcsolatban megjegyzem, hogy ez Nyitrán történt, a pünkösdi mise utáni vasárnapon, amikor a hajdúk templomból kijövet összekülönböztek egymással. Ezt a viaskodást látván lőttek a várbeliek a zavargók közé, mégpedig két „csatakígyóval", azaz Esze Tamást ágyúgolyó találta el. A történteket Bottyán generális gyilkosságnak minősítette, s felszólította Bercsényit Esze gyilkosainak kézre kerítésére. Mindezt kiegészítésül szántam, a Bottyán generálisról szóló rész egyik mellékmondata („Sikeresen harcolt a

Csicsay Alajos
Híres és hírhedt személyek a magyar történelemben
Lilium Aurum

Kötve, 128 old., 21,7x30,2
bolti ár: 319 Sk
kedvezménnyel: 287 Sk

TÖRTÉNELMI TÁRGYÚ KÖNYVEINK TÖRTÉNELMI TÁRGYÚ KÖNYVEINK TÖRT

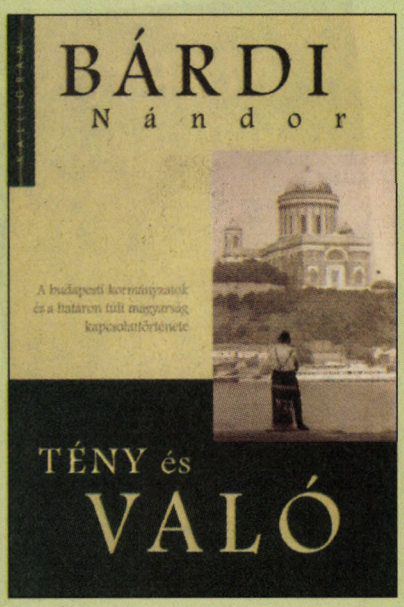

Bárdi Nándor
Tény és való
Kalligram
Fűzve, 272 old., 13,5x20,4 cm
bolti ár: 250 Sk
kedvezménnyel: 225 Sk

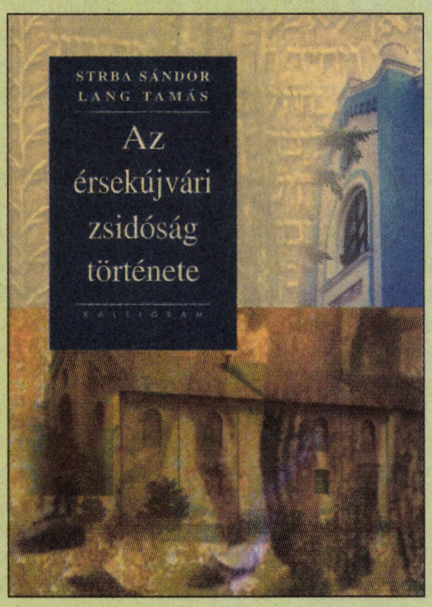

Strba Sándor–Lang Tamás
Az érsekújvári zsidóság története
Kalligram
Kötve, 432 old., 15,5x21 cm
bolti ár: 399 Sk
kedvezménnyel: 349 Sk

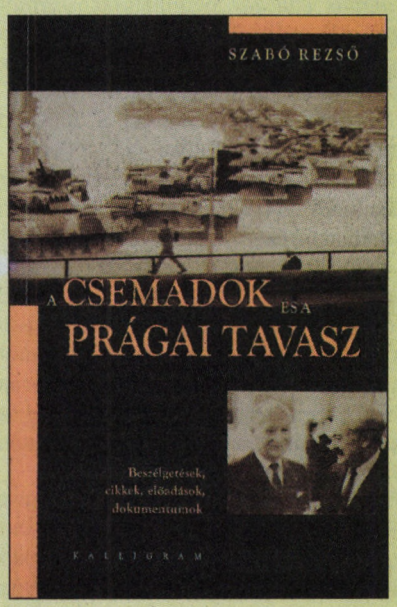

Szabó Rezső
A Csemadok és a Prágai Tavasz
Kalligram
Fűzve, 488 old., 13,5x20,5 cm
bolti ár: 240 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

Dunántúlon, a Csallóközben, a Vág mentén, és a trencséni csatát is ő nyerte meg.") azonban téves, mert a trencséni csatát nem Rákócziék nyerték meg. Az én Kis Tükröm megfogalmazásában: „...Trentsin táján igen megverettettek Generális Heister és Pálffi János Vezérek által 1708-ban."

Sajnos, ebben maga Rákóczi is súlyosan megsebesült: gyászos hátrálása közben Pandúr nevű paripája egy akadály átugrása közben megbotlott és felbukott, a fejedelmet az mentette meg, hogy esés közben ösztönösen oldalra vetette magát, így nem került a nyakaszegett ló alá. Bottyán seregei nem is vettek részt a csatában, útban voltak Trencsén felé, amikor Bottyán értesült a gyászos vereségről, a sebesült fejedelmet és kíséretét pedig Nyitraszerdahelyen érte utol. A trencséni csapás után a szabadságharc sorsa válságba került: az addig ingadozók árulókká lettek, akiket a hosszú hadviselés kifárasztott, azon kezdtek gondolkodni, miként vonják ki magukat a terhek alól. A legszomorúbb, hogy sok főtiszt elárulta a szabadságharc eszméjét, és behódolt a császáriaknak.

Csicsay Alajos könyvét olvasva eszünkbe juthat az is, hogy a magyar nép – István királytól napjainkig – többet ártott magának, mint ellenségei és az idegen betolakodók. Történelmünk tükrébe pillantva azt látjuk, hogy a nemzeti egységről és az összefogásról szóló nagy terveink meghiúsítói is mi magunk vagyunk.

Motesiky Árpád

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

Csicsay Alajos
Királyok, fejedelmek, kormányzók
Lilium Aurum
Kötve, 164 old., 21,8x30,3 cm
bolti ár: 299 Sk
kedvezménnyel: 269 Sk

Závodszky Géza
Magyar mondák.
Magyar történetek
Lilium Aurum
Kötve, 108 old., 21,5x30,3 cm
bolti ár: 239 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

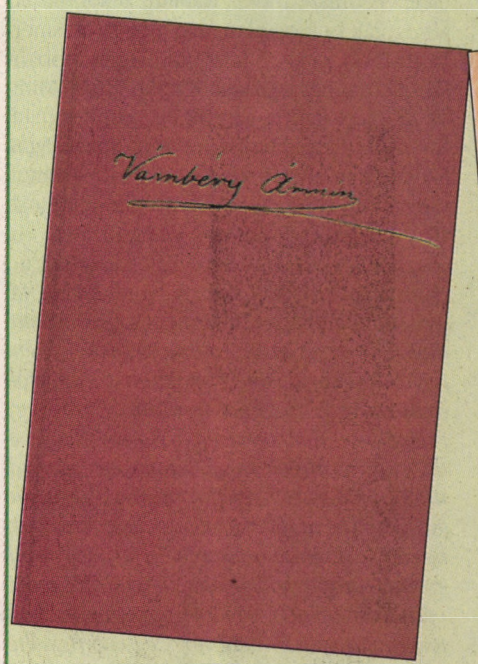

Vámbéry Ármin
A magyarok keletkezése és gyarapodása
Lilium Aurum
Kötve, 400 old., 13,2x19,7 cm
bolti ár: 315 Sk
kedvezménnyel: 284 Sk

Liszka József
Sötét éjben fényes csillagunk
Lilium Aurum
Kötve, 64 old., 12x16 cm
bolti ár: 99 Sk
kedvezménnyel: 89 Sk

ELMI TÁRGYÚ KÖNYVEINK

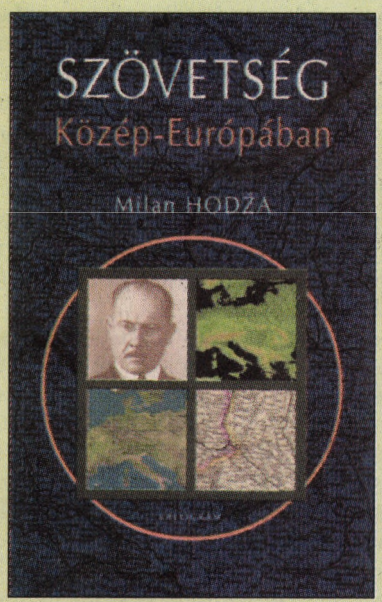

Hodža, Milan
Szövetség Közép-Európában
Kalligram
Kötve, 320 old., 13x20 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

Vágyunk magánvizeken hajózik

Megközelítések M. Csepécz Szilvia prózájához

Lévai Balázs Ljudmila Ulickajával készült televíziós beszélgetése során tette fel a világhírű orosz írónőnek többek között a következő két kérdést: Mit gondol, létezik alapvető különbség férfi és női irodalom között? Jellemezné önmagát úgy, mint női írót? Ekképp hangzott a válasz: Azt gondolom, hogy a férfiak és nők mindent máshogyan csinálnak. Máshogyan esznek, máshogyan örülnek és elégülnek ki, máshogyan szagolnak és gondolnak... Ugyanakkor azt is gondolom, hogy az irodalom mindenekelőtt jó és rossz, nem pedig férfi és női irodalomra osztható. Bár a kérdés valóban létezik.

Hogy miért épp ezzel a nem mindig célravezető, sőt inkább félrevezető kérdésfelvetéssel kezdem M. Csepécz Szilvia kötetének bemutatását, annak több oka is van: a szerző nő, a cím is inkább a női nemre utal, s a kötet külseje kis túlzással élve feminin hatást sugall. Nehezen tudok mit kezdeni a fekvő akttal. Már csak azért sem, mert a szenvedélyesen romantikus, a fülledt erotikától hagymázas lányregényekre illene a zöld leplen fekvő pucér női test. Vagy épp a fedetlenség sejteti az „egyszerű viselet"-et? Azt hiszem, mi is feltehetnénk a szerzőnek ugyanazokat a kérdéseket, melyeket Ulickájához intézett Lévai Balázs. Ennek megválaszolása azért is érdekes lehet, mert egyre több tizenéves fruskában és leányban fedezhetünk fel tehetségre valló kitűnő íráskészséget. És az sem mellékes hogy az olvasók hetven százaléka nő. És nem csak az irodalomban, a képzőművészetben, sőt a zeneszerzésben is egyre több nő válik világhírűvé. Nem beszélve arról, hogy a legutóbbi Nobel-díjas is nő, az osztrák Jelinek személyében.

De most már vizsgáljuk magát a szöveget, az *Egyszerű viselet* prózavilágát! A második kérdésfeltevésem úgy is hangozhatna: van-e összefüggés a dőlt betűs sorok és a történések szövegvilága között? Mennyire illeszkednek ezek a részek a szöveg teréhez, kiegészítik-e egymást, milyen kommunikációs viszonyt teremthetnek az olvasóval? Erre a könyv elolvasta után tudunk egyértelmű választ adni. Ugyanis az eseménysort lezáró gyilkosság derít fényt a történésekbe ékelődő, hol fohászszerű, hol végítéletet kinyilatkoztató szerelmi összetartozásra. A balladai hangszerelésű szövegrészek utalnak a tragédiára, Katalin megölt fiújára. *„A halál undok arc, a kés szabadon játszik. Kenyérre hull majd az első csepp vér, csak egy ringató ölre vágyom! Csitul a szorongás, lohad a láz, jajongó boldogság az este. Lépteid örökre bennem maradnak. Nem gyászolom, nem is szánom magunkat. A csontfalból mintha nézne valaki."* (60. o.)

Olyan ez, mint görög drámákban a kar eseményeket előrevetítő vészjósló, de ugyanakkor a fátumszerű beletörődést sugalló, olykor lágyan zengő, olykor ostorozón érdes hangja. *„Áldd meg gyönyörű gyönyörünk! Aki Istent keresi, bárhol megtalálja. Mindenkire sor kerül, miért ne higgyem?!"* (46. o.) A kés többszöri említése a tragédia közeledtét és beálltát jelzi. Mintha önkívületben, a féltékeny szerelem révülete vitte volna rá a szerelemtől megrészegedett asszonyt végzetes tettére. Ez még inkább balladaszerűbbé teszi a hangvételt. Egyszerre jelen vannak a szövegben a lélektani és a szociális, vagyis társadalmi ballada jegyei.

A mű egészét vizsgálva a szereplőket a lét elviselhetetlensége jellemzi. Hanna állandó időzavarban él, az utolsó pillanatokra tudja elkészíteni szerkesztője számára a fotókat, meggondolatlan házassága gyors válással ér véget. Ő a mindennapi stresszes helyzeteink elszenvedője. A mai társadalom áldozata. Barátjában, Marcellben sem lelhet nyugvópontra, de vele legalább nem kell kőasszonynak kővágyakkal maradnia. A ma társadalma bemutatását a két *(emlékkép, közeli)* alfejezet töri meg a visszaemlékezés képeivel. A sörhabos békeidők, a hetvenes évek, pártfunkcionáriusok és orosz tisztek világát a plakátemberek társadalma váltja fel. *„A mi bársonyos forradalmi garanciáink kulisszái pedig már lyukassá koptak."* (99. o.) Hannának közvetlen munkatársának, Zsónak kell megfelelnie. A túlhajszoltságtól megcsömörlik élete. Szomszédnője, Katalin, alkoholizáló férje miatt boldogtalan, míg meg nem ismeri Dody fia barátját. A közöttük lángra lobbant szerelem megváltoztatja Katalin életét. Mintha új erőre kapna. Vágyik és számít a fiatal fiú szerelmére. Hanna megőrzi józanságát. Szereti Marcellt, de nem elvakultan, józanul, higgadtan, az intellektuális nő minden kínjával és bajával, de a földön marad, nem rugaszkodik el a talajtól, az elvált, tapasztalt nő prizmáján keresztül néz csillapíthatatlan vágyú szomszédjára, Katalinra: *„Ó, igen a Katalin-féle örök téma! Katalin, aki örök nőként figyeli a világot! Amely világban a szereplők arcukra égett maszkot hordanak. Mint egy túlexponált filmtekercsen. S ha egyszer levetik, vagy lerántják róluk a maszkot, szabadnapos emberarc helyett soha nem gyógyuló kelések és elvarrott hegek pszichotárlata bukkan elő... A maszkos szereplők minden rendszerben szaporodóképesek. Diktatúra, mozivászon, világháló... A lét legtermékenyebb alternatívái. Kérdés még, hogy egy nő figyelheti-e a világot nőként?"* (103. o.) Az elkerülhetetlen tragédia előtt a szerző egy pillanatra Hanna gyermekkorába vezeti az olvasót. Legalábbis sejtjük, hogy Hanna az a kislány, aki mindent megtenne azért, hogy fényképezőgépet kapjon szüleitől. Meg is kapja nagy örömére. Kedvét leli a fotózásban. *„Fiatal voltam, nagyképű és elégedett, úgy hittem, hogy valami igazán különleges dolgot művelek."* (122. o.)

Ha lélektani szemszögből nézzük a szereplőket, akkor Hanna a megfigyelő, a bölcselkedő, az érvelő, Katalin a lázadó, kitörni vágyó, a szenvedélyes nő. Két ellenpólus. Sorsuk annyiban közös, hogy egyikőjük sem boldog. Életük zátonyra fut. Hannában azonban megmarad a túlélés esélye. Katalin elveszett, megbukott. Mint a görög tragédiák hőse. Asszonysors? Egyszerű viselet?

„S közben öntudatlanul felszámoltam egy közösségeket meghatározó életformát. A sajátomat. No de mindenki csinálja azt, ami jólesik neki." (122. o.) Mondja Hanna a kötet végén.

Az iszákos férj által elhanyagolt Katalin hiúságának jót tesz a fiatal fiúval való flört. Ragaszkodik hozzá. Ez lesz a végzete. S a középkorú hölgy kamasz fiú iránti vonzalma, érzésvilága, a szerelem iránt érzett bűntudata, elvakult tettének visszafordíthatatlansága szólal meg a történések közötti kurzív sorokban. Felgyorsul a cselekménysor. Az *Uramisten, mit tettem* hangzik ki a balladai homályból. De már nincs visszaút. Katalin sorsa megpecsételődött, úgy, mint a patakban mosó Ágnes asszonynak. Folt esett a lelken is. *„Pedig vére se folyt, vezessen a szerencse! ...Hangokat hoz a folyó, uramisten!"* (127. o.)

A téboly határán levő asszony összeomlik. Egyszerű út vezet a lejtőről le a szakadékba. Egyszerű viselet. Tragikus vég. És ha újra olvassuk a könyvet, akkor vetítődik ki képzeletünk vásznán a szerelmesek sorsa. Hogy mennyire volt ez tudatos megoldás a szövegek közti összefüggésrendszerben, nem tudom, ezt is megkérdezhetnők a szerzőtől. De azt már olvasóként megtapasztalhattam M. Csepécz Szilviánál, hogy szeret kísérletezni a szövegvezetéssel, mintha szánt szándékkal törné meg a linearitást, a folytonosságot, erre példa a két betoldott emlékkép, és erről szól a *Hess-hegy titka és a papapucsok* is, mely tetszés szerint, többféle választási lehetőség alapján olvasható.

Összegzésképpen: a Madách-díjas M. Csepécz Szilvia nem csak a legújabb kötetével, de összes többi más írásával jelen van honi irodalmunk élvonalában, érdemes lesz továbbra is figyelni és nyomon követni írói fejlődését, hogy milyen irányt vesz a vonalvezetés, a tematika és a sajátos női látásmód, ha van ilyen, támassza alá, ha nincs, cáfolja meg maga a szerző.

A világhírű orosz írónővel kezdtem mondandómat, vele is fejezem be: Ulickaja egyik nagy hírű professzor barátja azzal méltatta az írónő egyik könyvét, hogy új dolgokat tudott meg a nőkről. Ennek nagyon megörült Ulickaja, mert ő is úgy tartja: nagyon fontos, hogy jobban megismerjük egymást, és ha én ezzel bővítettem a férfiak tudását a nők-

M. Csepécz Szilvia
Egyszerű viselet
AB-ART
Kötve, 128 old., 17x24 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

ről, és a férfiak elolvasva a könyvemet, jobban megértik majd őket, ez segít abban, hogy harmonikusabban tudjanak együttműködni. Kevesebbet fognak veszekedni, ellenségeskedni. Természetesen egyáltalán nem vagyok feminista – folytatja az írónő –, mivel nekem sokkal előbbre való a férfi és nő közötti együttélés eszméje, mint az, hogyan lehet a legmegfelelőbben, mármint feminista szempontból helyesen ellenségeskedni.

Hajtman Béla

(Elhangzott 2004. december 9-én, a Lavazza kávéházban, az Anton Bernolák Járási Könyvtár szervezésében meghirdetett könyvbemutatón)

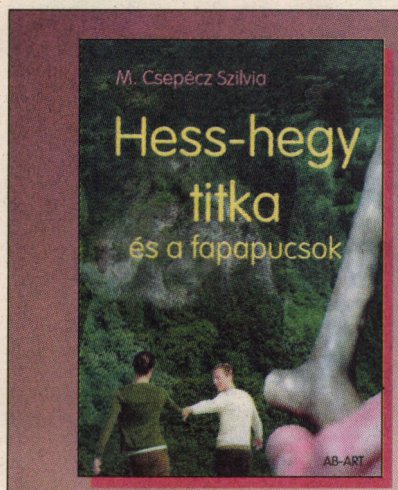

M. Csepécz Szilvia
Hess-hegy titka és a fapapucsok
AB-ART
Kötve, 160 old., 20x15 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

SZÉPPRÓZA

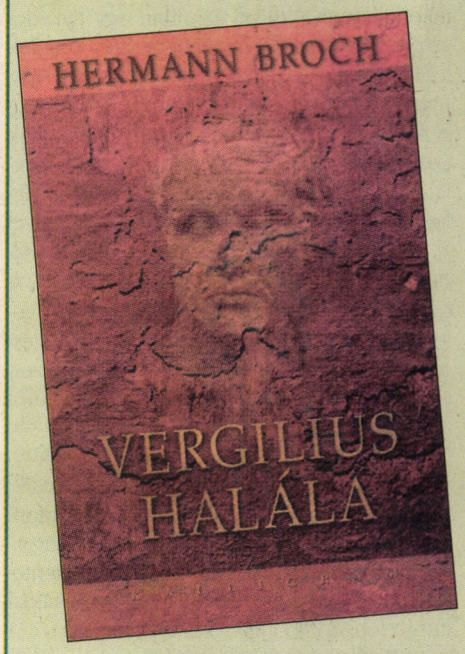

Broch, Hermann
Vergilius halála
Kalligram
Kötve, 536 old., 14,5x21,4 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel: 290 Sk

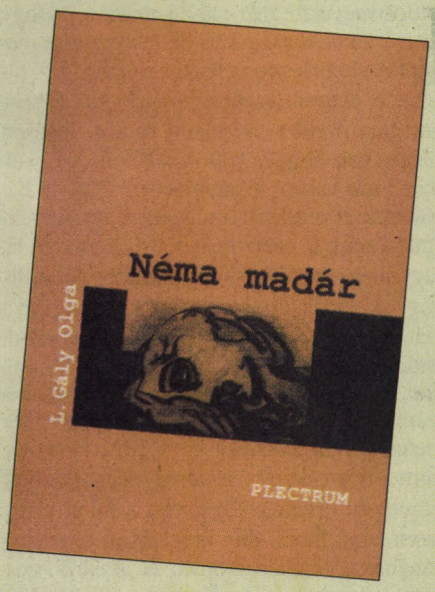

L. Gály Olga
Néma madár
Plectrum
Fűzve, 216 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

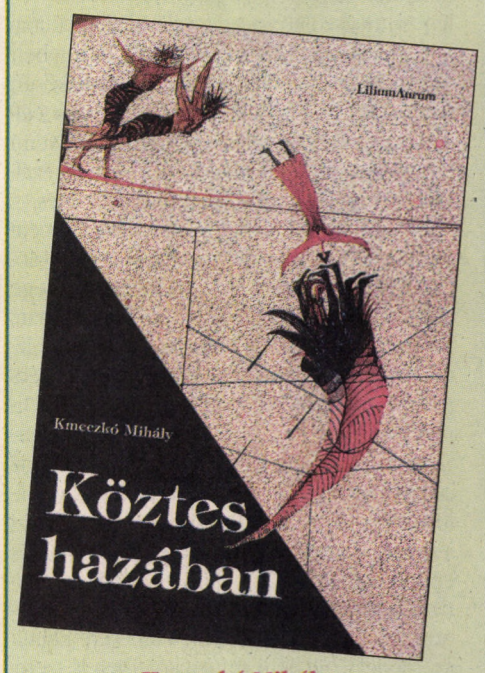

Kmeczkó Mihály
Köztes hazában
Lilium Aurum
Kötve, 176 old., 12,8x18,2 cm
bolti ár: 284 Sk
kedvezménnyel: 256 Sk

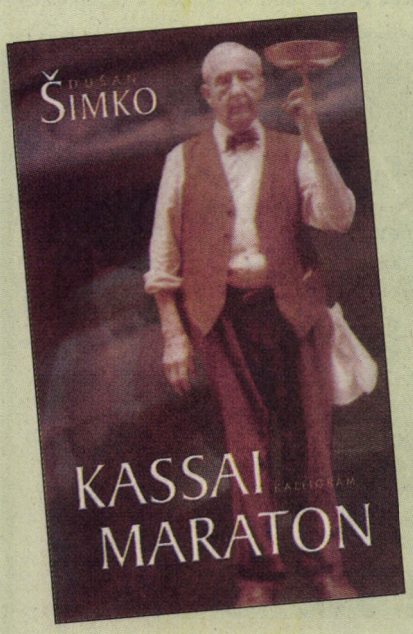

Šimko, Dušan
Kassai maraton
Kalligram
Kötve, 12x19 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

„Volt elszánva a halál”

„Két kérdés vetődik föl, a lehető legélesebben. Miért nem mondták meg a szüleim, hogy zsidók vagyunk? Mikor kerül ránk a sor? Hogy igazuk lesz-e majd a valakiknek, az nem merült föl. Hogy lesz-e rá igazi okuk. Az igazi ok ugyanis megvan. Megvan a zsidó szó. Egy ismeretlen nyelven azt jelenti, bűnös. Teljesen világos volt, hogy bűnösök vagyunk. Hogy elkövettünk valami jóvátehetetlent. Vagyis hát követtek el a zsidók, mert én semmire sem emlékszem, a zsidó családom követhette el, vagy még régebbi zsidók, valahogy kiderült, hogy zsidónak lenni családi dolog, ha zsidó a családod, te is zsidó vagy, részesedsz a családi zsidóságból. A zsidó jó szó, sokszor kimondod, és meghozza az étvágyat, összegyűlik a számban a nyál, rossz szó a zsidó, mert félelmetes, olyan, mint egy göcsörtös mutatóujj, mint a boszorkány ujja, ahogy feléd bökdös, vagy pont ellenkezőleg, olyan, mint a csirkecsont, amit Jancsi dug ki a rácson a boszorkánynak, kidugja a csontot, és azzal boszorkány lesz maga is. Zsidó, zsidó, zsidó, zsidó, zsidó” – írja Németh Gábor a Kalligram gondozásában közelmúltban megjelent, *Zsidó vagy?* című könyvében.

Megrázó és nyugtalanító mű. A címben szereplő kérdés önmagában is provokatív. A szerző valósággal nekünk szegezi a kérdést. Legfőképpen azonban önmagának. Nem kínál könnyed szórakozást és kényelmes perceket a kikapcsolódáshoz. Miért is kínálna. Új kötetében Németh Gábor a gyermeklélek poklának egy szeletét tárja fel az olvasó előtt. A lélek pedig, mint azt sejtjük, elég gusztustalan dolog. Ez önmagában még nem avatná az egyetemes magyar prózairodalom kimagasló teljesítményévé, mivel azonban egy nyiladozó értelem tükrében láttatja a beszélő kíméletlenül következetes szembesülését zsidó származásával, valami mégis azt súgja, a kötet legalábbis Németh Gábor életművének egyik csúcspontját jelenti. A szerző nem egészen átlagos gyerekkorából – ha létezik egyáltalán átlagos gyermekkor a maga csapdahelyzeteivel – villant fel képeket. „Aki utazik, hálogat, holott mintha az utazás éppen a halál ellen volna orvosság” – mondja a könyv. Ugyanez a kijelentés miért ne lenne érvényes az emlékezésre is? A beszélő, felemlegetésével egyszersmind megpróbálja halogatni a szembesülés szükségét. Eltolja magától, mint valamiféle borzalmat. Túlélő, mint bárki. Nem az a zsidó, aki annak vallja magát, zsidóvá mások szemében lesz az ember, akit annak tartanak, mondanak. „Zsidónak tartják, mint csirkét levágásra” – fűzi hozzá a szerző. Az ilyen kijelentésekből fakadó szemlélettel és felfogással kénytelen szembenézni és megbirkózni.

A szöveg műfaját tekintve sajátos memoárként is értelmezhető, de felfogható tudósításként egy képlékeny lélek kétségbeejtően elhagyatott tájairól is. A beszélő mintegy belefeledkezik gyermekkori énjébe és azonossá válik egykori önmagával. Ilyenkor jelen időbe ülteti át a múltat, mintha az írás révén értelmezhetné. A szerző megpróbálja újra átélni az egykori jelent. A belehelyezkedés rítusa révén azonban az időt kijátszva a jelenkori én is megfertőzi a múltbeli figurát. A gyermekre jellemző megszólalás a szántszándékkal elhibázott mondatszerkezetekkel tüntet. Ez egyben stíluseszköz is az író kezében. Szándékosan hagyja, hogy – szalonképtelen kifejezéssel élve – a tartalom szétfeszítse a formát. Némi esetlegességet kölcsönöz a kifejezésnek, ezáltal az pont jól van elhibázva. Ettől élvezetes.

A mű könnyen befogadható nyelvezete mintha szöges ellentétben állna közölnivalójával, talán ezért kell minden áttekinthetősége dacára is időnként megállni az olvasásában. Folytonosan ingerli a befogadóját, szinte biztos, hogy elolvasása után is gondolatokat ébreszt, és párbeszédet folytat az emberrel. Mármár fondorlatosan egyszerű, mondhatni ártatlan sorai sokáig visszhangot váltanak ki az olvasóban. Épp ezért a szöveget lezáró pont illuzórikus, az összegző írásjelet az olvasó teszi a végére. A könyv mintha csak a szövegben és éppen a végén felbukkanó vetítőgéppel volna azonos, melyből ha kifut a film, üres fénynégyzetet vetít a falra. Csak a lencsére ragadt szöszöket lehet látni, mint a kötetben is szerepel. Nos, a mű valóban döbbent, de egyáltalán nem néma csendet vált ki az olvasóban. Mint akit – hogy idegen tollakkal ékeskedjek – egy könyörtelen tan felfedésével gyötörnek.

Kíméletlenül egyedül hagy önmagunkkal, a sivatagban, ahol csak és kizárólag a vízről lehet szó.

Rácz Vince

Németh Gábor
Zsidó vagy?
Kalligram

Kötve, 184 old., 12x19 cm
bolti ár: 240 Sk
kedvezménnyel: 209 Sk

MESEIRODALOM

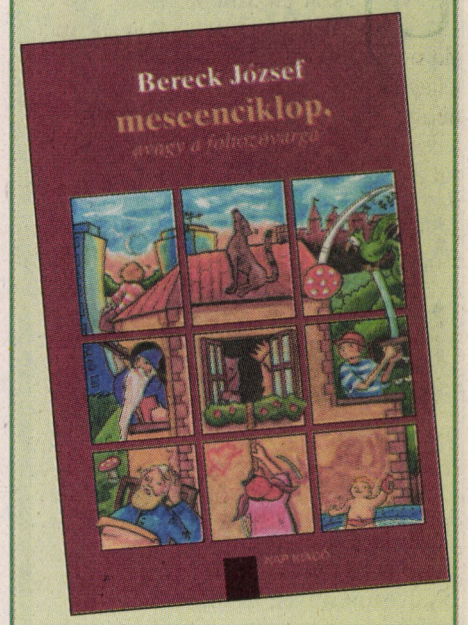

Bereck József
Meseenciklop, avagy a foltozóvarga
Nap Kiadó
Kötve, 104 old., 11,5x16,5 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

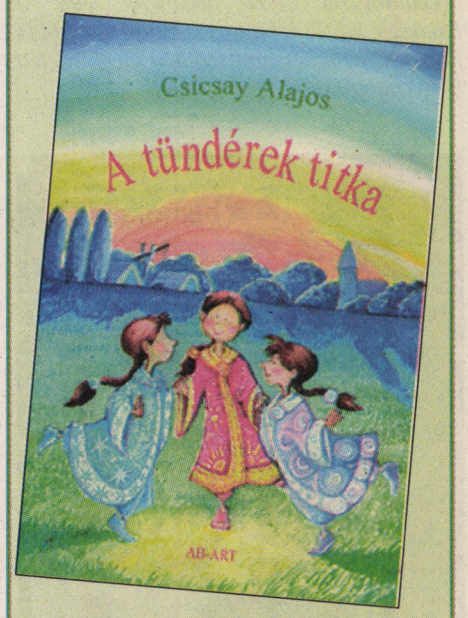

Csicsay Alajos
A tündérek titka
AB-ART
Kötve, 80 old., 21x30 cm
bolti ár: 240 Sk

Örökzöld, ám reményvesztett

Új századunkban nyilván reneszánszát éli a népmese, hiszen alig akad már berkeinkben prózaíró, aki nem adott még ki a közelmúltban ilyen jellegű kötetet, vagy nem írt legalább néhány népmesei ihletettségű szöveget. Maga a jelenség elgondolkodtató. Az inspiráció hiányzik-e íróinkból, hogy saját, önálló és egyedi mesevilágokat alakítsanak ki, vagy a hagyományőrzést találják olyan nélkülözhetetlenül fontosnak, hogy minden más rovására előtérbe helyezik? Akciórajzfilmekkel és mágiaőrülettel táplálkozó csemetéink mennyire fogadják még be az örökzöld népmeséket? Lehet, hogy szélmalomharcot vívunk?

Vajkai Miklós könyvének nem feladata, hogy a fenti kérdéseket megválaszolja, és a kételyeket eloszlassa. Annál inkább feladata a mesélés és az olvasók lekötése. *A zöld kígyógyermek* című könyvben ugyan kevés a valóban meseszerű mese, ritkán érvényesülnek a népmesék szabályai, népmesei eredete mégis vitathatatlan. A szereplők és a környezet megválasztása egyértelműen népmesegyökerekre utal, de a nyelvi megformáltság már nélkülözi a jól bevált formulákat. A történetek nehezen melegednek be, kurtafurcsa a lezárásuk is, ami néhány esetben hatásos (*Aki dudás akar lenni),* de gyakran elvarratlanul maradnak a szálak (*A Szélember kenyere, Mese a piros sapkás ördögfiókáról, A zöld kígyógyermek).* Az elégtétel, amit az olvasó vár, elmarad. A jó nem nyeri el jutalmát, a probléma nem oldódik meg, a konfliktus nem tűnik el, a történetekben előkészített kicsúcsosodás laposra sikeredik. A lusta fiú léhűtő marad, és semmi baja sem származik belőle. A kígyógyermek menyasszonyával nem történik semmi iszonyú, csupán csak a palotában kell maradnia, ami őneki szíve-vágya. Rejtély, hogyan győzi le az okos leány a gonosz öregasszonyt, a szerző nem részletezi a nagy kalandot, csak a lány kiszabadulását említi egy mondattal. Sok apró fordulatból, izgalmas jelenetből maradnak ki az olvasók a szűkre szabott befejezések miatt.

Tagadhatatlan erénye a kötetnek a líraisága, főleg azoknál a szövegeknél, melyek gyermekkori emlékfoszlányra építenek (*Borókáné, az utolsó boszorkány; Szegény Nyúl Piroska néném, Juli néne nagyanyám).* Ezek a pillanatfelvételszerű, rövid terjedelmű szövegek meséből és memoárból gyúrt elbeszélések, ezekhez a szerzőnek közvetlen köze van, s ezt lehetetlen nem észrevenni. A lírai töltetű szövegekben azonban az író borotvaélen táncol, könnyű átcsúszni olcsó moralizálásba, didaktikus közhelyekbe. Az egyensúlyt szerencsére sikerült megtartani, valószínűleg éppen azáltal, hogy a népmese alapszabályát (a jó győz, a gonosz bűnhődik) a szerző sokszor semmibe veszi. Ezzel a valós élethez közelibb, realista történetek jöttek létre, gyakran kissé pesszimista végkicsengéssel. A kötetzáró mese mintha egyfajta magyarázat lenne erre az egyéni látásmódra. *„Az a bajunk, hogy semmi bajunk sincs... Az a gondunk, hogy minden rendben van..."* – panaszkodnak az óriások, és erre az örökös nappal mellé éjszakát kapnak, és elkezdődik számukra az öregedés folyamata (*Óriások*). Vajkai Miklós nem akarja illúziókba ringatni olvasóit. Nem akarja, hogy az legyen a bajuk, hogy semmi bajuk sincs, vagy hogy azt higgyék, megoldódnak az igazságtalan helyzetek, a jót egyszer végre megbecsülik, a gonoszt eltörlik a föld színéről, vagy legalábbis egy időre elveszik a kedvét az ármánykodástól egy kiadós büntetéssel. Ezért került messze ez a kötet a gyökereitől, líraiságával, kedvességével, minden igyekezetével is reménytelenséget áraszt, nem elégtétel a szenvedésre, nincsenek olyan hősei, akikkel azonosulni vágynánk. Talán valóban elszállt az idő a téma és a műfaj fölött, és a megváltozott világban valami gyökeresen újra, másra van szükség a mesekönyvek területén is. A népmesék reneszánsza pedig csak könnyen elpattanó, színes buborék.

Kozsár Zsuzsanna

Vajkai Miklós
A zöld kígyógyermek
Lilium Aurum

Kötve, 104 old., 14,8x20,7 cm
bolti ár: 280 Sk
kedvezménnyel: 252 Sk

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

Szerző(k) és cím(ek):

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A megrendelő neve:

.....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

.....
.....

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

Klónok az irodalom piacán – 7.

A szövegkisajátítás egyik különös, de semmiképp nem különleges válfajára Franz Kafka *Naplója* szolgál példával. Sajnos a forrás – egy 1912-ből származó hosszabb részről van szó – nem ad eligazítást arra nézvést, vajon az elbeszélt eset megtörtént esemény lejegyzése vagy a képzelet teremtette. Akár ez volt a szerző szándéka, akár nem, mindenesetre nem tudjuk eldönteni. Annyira szépen van előadva, hogy az ember szépirodalomnak vélheti, már az első mondatától: „Tegnap este tíz órakor mentem lefelé szomorú járásommal a Zeltnergassén." (Györffy Miklós fordítása) Másrészt a történet maga olyan, hogy akár meg is történhetett volna – egy félkegyelmű jogsegélyért, jogorvoslati tanácsért fordul szerzőnkhöz. (Aki, mármint Kafka, végzettségét s foglalkozását tekintve is jogász.)

Az illető mesélni kezd, s felkelti szerzőnk érdeklődését – legalábbis ezt írja 1912. február 27-i bejegyzésében Kafka, mert amit az illető elmondásából naplójába jegyez, az nem különösebben érdekes. Sokkal érdekesebb, ahogyan s amilyen részletesen és mindenre kiterjedő figyelemmel leírja a tanácstalan ember körülményes felvezetését, azaz roppant szerteágazó történetének lehető leglényegét, melyben sok mindenről szó esik, még a költő Richard Dehmelről is, aki Kafka kortársaként s hozzá hasonlóan eleinte egy biztosítónál dolgozott, s mintegy mellékállásban volt csak író – és már végképp nem tudjuk, hogy naplót olvasunk-e vagy novellát. Hanem közben végre valahára a mi félnótás emberünk is előadja – mellesleg előadóművész –, hogy egészen konkrétan milyen ügyben is kér tanácsot; mert hogy sültbolond, ahhoz a kezdetektől fogva kétség nem férhet, s hovatovább egyre bizonyosabb, mert addig beszél és mesél, míg felismerjük benne a tipikus Kafka-hőst, aki a környezetét látja kibillentnek, és nem magát.

Emberünk tehát közli, hogy plagizálták. Pénteken elvitte egy asszonynak elolvasásra és mutatóba *Életörröm* című kéziratát, s ez a dolgozat a rá következő vasárnapon a Tagblatt szórakoztató mellékletében *A gyermek mint teremtő* címmel megjelent. Névtelenül, de szóról szóra az ő szövege. Igaz ugyan, hogy a két dolgozat összehasonlítása ennek épp az ellenkezőjéről vall, mindössze a „nevezetű" szó fordul elő mindkettőben, de emberünknek erre is van magyarázata: „Mindent lemásoltak ugyan, de eltussolva, más sorrendben, rövidítve és apró idegen kiegészítésekkel." A történet vége: emberünk megfogadja a tanácsot, hogy ne perelje be a hölgyet, hanem jelentse ki: »ezúttal még hajlandó önkénytelen befolyásoltságot feltételezni.«

A szerzőként sértett fél egy ambiciózus fiatalember, akinek ez az első írása. S ezáltal a szövegkisajátítás jelentése felértékelődik, visszájára fordul, hiszen a tény, hogy az ő szövegét ellopásra alkalmasnak tartják, azt jelenti, hogy ő már valaki. Mintha azt mondaná: plagizálnak, tehát vagyok.

Csanda Gábor

Januári nyereményjáték

A hónap derekán volt hatvanöt éves Tóth Elemér költő, műfordító, publicista, az Új Ifjúság egykori szerkesztője, a Tábortűz egykori főszerkesztője. Az alábbi részlettel köszöntjük őt (a feladvány beküldője Méry Júlia):

Csillagménes vágtat az égen,
porzik az út,
hold a csikós, ostora csattan,
utána...

A részlet a költő Csillagménes című költeményének első versszaka – éppen csak az utolsó szava hiányzik. (A Könyvjelző első évfolyamának hatodik számában már szerepelt ez a vers megfejtésként, akkor a második versszakát közöltük s az utolsót kértük megírni.) Mostani feladványunk egyszerűbb: találja ki vagy tippelje meg a hiányzó szót, s küldje be az egész versszakot mellékletünk címére. Határidő: február 1. Minden megfejtő és tippelő bekerül a sorsolásba, melyen értékes könyveket lehet nyerni. Segítség: a keresett szó egy szótagú, s a második sor utolsó szavára rímel.

Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

Könyvről könyvre

Ha szeret olvasni, s van véleménye az olvasott műről, most könnyen gyarapíthatja házi könyvtára állományát pusztán azáltal, hogy másokkal is megosztja véleményét. Beszámol az elolvasott könyvről, és másik könyvre tesz szert. Elég, ha megírja, miről szól a könyv s miért tetszett, írását a Könyvjelzőben legközelebb viszontláthatja, s jutalmul könyvet választhat.

A verseny feltételei nagyon egyszerűek: ismertesse a Könyvjelzőben fellelhető (a melléklet bármelyik számában borítóval és ármegjelöléssel szereplő) kiadványok közül azt, amelyiket volt módja olvasni, s elnyerte tetszését. A könyvismertető terjedelme ne legyen több tíz sornál! Ne felejtse el feltüntetni nevét és a címét, továbbá azoknak a könyveknek a jegyzékét (fontossági sorrendben), amelyek közül nyereményét kiválasztjuk.

(A szerk.)

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

www.ujszo.com

Megjelenik
havonta egyszer

Készül
a Szlovák Köztársaság
Kulturális Minisztériumának
támogatásával

Szerkeszti:
Csanda Gábor

Levélcím:
Könyvjelző,
Námestie SNP 30,
814 64 Bratislava 1

Villámposta:
konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:

Cselényi László
(1938) József Attila-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Hajtman Béla
(1966) író, a Lévai Magyar Tanítási Nyelvű Egyházi Gimnázium igazgatója (Baracska),

Kozsár Zsuzsanna
(1970) író, szakíró (Kassa),

Motesiky Árpád
(1941) vadászíró, szakíró (Verebély),

Pénzes István
(1951) tanár, szakíró (Érsekújvár)

Rácz Vince
(1976) szerkesztő, újságíró, költő (Nagymegyer)

A Könyvjelző legközelebb **február 17-én**, csütörtökön jelenik meg.